

Elokuva- sepitteet analyytikon leikkaus- pöydällä

**Henry Bacon:
AUDIOVISUAALISEN
KERRONNAN TEORIA.**

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 792. Helsinki: SEA/SKS 2000. 267 s.

Henry Bacon on kirjoittanut audiovisuaalisen kerronnan analyysistä erinomaisen oppikirjan, joka elokuvatuotkimuksen lähtökohtien ohella hyödyntää mm. teatteri- ja musiikkiteorian sekä kirjallisuudentutkimuksen näkökulmia.

Baconin näkemys yhdistää kognitiivista havaintopsykologiaa ja esteettistä analyysiä, mutta jättää hermeneuttiset tulkinnot vähemmälle. Bacon noudattaa monia yhdysvaltalaisen neoformalistien (David Bordwell & Kristin Thompson) lähtökohtia, mutta luo näitä enemmän siltoja ideologiakriittisten tulkintojen suuntaan. Hän ei esimerkiksi Noël Carrollin tavoin asetu suoraan vastarintaan psykoanalyttisten tulkintojen relevanssia kohtaan – mikä toisaalta herättää avoimeksi jääviä kysymyksiä: millainen on se ”marginaalinen” asena, joka psykosemioottisille tulkinnoille voi kognitiivisten näkemyksen rinnalla jäädä?

Baconin kirja on perusteellisin ja monipuolisin suomeksi julkaistu teos aihepiiristään. Erinomaisesti kirjoittajan lähtökohtia avaavaa johdantoa seuraa loogisesti luvuiksi jäsentynyt kokonaisuus. Audiovisuaalisista juoni-, kerronta- ja kertojarakenteista syntyy rikas ja monisärmäinen kuva.

Lukija saa toki teoksesta irti sitä enemmän, mitä paremmin hän jo ennalta tuntee esimerkkeinä käytettyjä elokuvia. Runsaasti havainnollistavia viittauksia on mm. Hitchcockin, Godardin, Kubrickin ja Kieslowskin ohjaamiin elokuviin ja erityisesti Luchino Viscontiin, josta Bacon on kirjoittanut aieminkin (Tiikerikissan aika 1992).

Uusi populaarielokuva saa esimerkeissä vähemmän huomiota osakseen. Synnä lienee lähinnä se,

että ns. taide-elokuvan perinne on pyrkinyt elokuvakerronnan keinojen kehittämiseen ja kokeiluun tavalla, joka synnyttää kiehtovia esimerkkejä. Kuitenkin Bacon tuntuu asettavan liiankin selvästi vastakkain populaarin valtavirtaelokuvan, jonka hän samastaa Hollywoodiin, ja taide-elokuvan, johon lokeroon tuntuvat lokahtavan kaikki kerronnallisesti kunnianhimoiset eurooppalaiset työt.

Almodovarin ohjausten kohdalla Bacon huomaa pohtia Bordwellilta perimänsä kerrontamoodien luokituksen karkeutta, mutta silti luokittelua (valtavirta-, taide-, avantgarde-, tyylikeskeinen tai retorinen elokuva) pönkitetään vain sopivilla esimerkeillä. Esimerkiksi farssin tai elokuvallisen ironian syvempi käsittely olisi voinut horjuttaa ”moodien” luokittelua.

Erittelevään esteettis-semioottiseen lähilukuun kirja antaa painavia eväitä. Otosten välisten aikasuhteiden ja tilavaikutelmien rakentelu, henkilöahajojen luominen ja erilaisten kertojanäkökuilmien vaihtelun keinot saavat osakseen syvällisen käsittelyn, mikä inspiroi omia analyysejä ja voisi auttaa käsikirjoitusten tekijöitäkin.

Kirjan kieli on sujuvaa ja selkeää, mutta osin kiehtovastikin vanhahtavaa. Selventävien kaavioiden tai graafisten jäsenysten käyttöön on hyvin vähän yritystä, mutta kohtaustason erittelyjä ja analyysejä tukee erinomaisesti elokuvista poimittu still-kuvitus. Kuvat on toteutettu ruutukaappauksena videolta, mikä ei aina tee oikeutta filmikuvan laadulle ja muodolle, mutta havainnollistava funktio täytyy.

Teoksen viitekäytäntö on huolellinen. Siteeraukset englanninkielisistä teoksista ovat kaikki Baconin omia käännöksiä. Hän pystyy samalla tekemään osuvia huomautuksia suomenkielisten käsitteiden sävyeroista alkukieleen verrattuna. Suspense-käsitteen olisin itse silti kääntänyt ”odotusjännitykseksi”, koska pelkkä ”jännitys” ei tuo esiin piinaavan odotuksen merkitystä jännityselokuvan kerronnalle. Liitteen teos-, henkilö- ja asiasanahakemistot palvelevat lukijaa erinomaisesti.

PERTTI NÄRÄNEN

Meikäläisyys mediassa

**Helena Tapper (toim.)
ME MEDIAN MAISEMISSA.
Reflektiota identiteettiin
ja mediaan.**

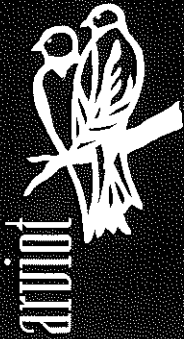
Helsinki: Palmenia-kustannus 2000. 235 s.

Suomalaisuudesta jaksetaan kirjoittaa. *Me median maisemissa* tarttuu teemaan seitsemän mediatutkijan tarmolla. Johdantoluvussa lukijaa opastetaan medioituneeseen kansallismaisemaan melko yleisellä tasolla: puhutaan mediasta, kulttuurista, identiteetistä, useimmiten yksikössä. Yleisellä tasolla pysyttelee myös Ullamaja Kivikurun artikkeli, jossa vedellään laajoja kaaria identiteetti-käsitteen timoilla. Teksti haroo melko epätarkasti moneen suuntaan: esimerkiksi tekstissä määritellään sekä käsite identiteetti (s.11) että käsite kansalaisuus (s. 25) vastaamaan ajatusta kollektiivisesta minuudesta.

Sanna Valtosen, Inka Moringin, Sanna Ojajärven ja Karina Horstin artikkelit ovat selkeitä aineistoanalyyysejä. Valtosen kirjoitus suomalaisesta työttömyyskirjoittelusta keskittyy tosin tutunoloisen kansallisuus diskurssina -kehikon rakenteluun. Suomalaisuuden vahva kytkös työhön ja me-henki osoittautuvat lamavuosien pääkirjoitusten ja kolumnien analyysissä vähintäänkin ristiriitaisiksi. Enemminkin niistä olisi ollut kiintoisaa lukea.

Moring tarkastelee kirjoituksessaan *Heimojen maa* alueellisuuden rakentumista pääkirjoituksissa ja käyttää apunaan tilan, paikan ja alueen käsitteitä. Maaseudulla on monenlaiset kasvot: siinä missä Karjalainen turvautuu alueensa historiaan ja kulttuuritraditioon, pyrkii Ilkka poltikoimaan suoraan niin EU:n kuin hallituksen kanssa.

Ojajärven *Suuri kertomus suku-puolesta* keskittyy television aamuohjelmien analyysiin. Ojajärven huomioiden ohjelmien rytmityksestä, loppukevennyksistä ja sukupuolisoitteista (hyvä termi!) ovat kiintoisia. Itse en ole kuitenkaan vakuuttunut siitä, että hokemaa suurten kertomusten katoamisesta voisi hyödyntää makasiinityyp-

pisten ohjelmien tulkinnaassa.

Horsti analysoi *Maailma kylässä* -tapahtuman mediarepresentaatiota ja pohjustaa tekstinsä asian- tuntevasti. Etnisyyden ja kulttuurisen moninaisuuden kohtaaminen näyttää olevan Suomessa edelleen hankalaa. Lähteenä toimii usein valtaväestö, vaikka käsillä olisi esimerkiksi huippuluokan esiintyjä. Kiinnostus kohdistuu festivaalin järjestelyiden onnistumiseen eikä esimerkiksi maassa asuviin vähemmistöihin. Maailma käy siis todellakin kylässä, asettumatta asumaan.

Jos haluaa tiiviin yleisesityksen viime vuosien teoreettisista kyberkeskusteluista, kannattaa turvautua Sam Inkisen artikkeliin "*Kybermaailma" identiteetin rakentajana*. Juoni etenee flanööristä datatadandyyn, mutta mukana kulkee myös ruumiillisuuteen ja aistillisuuteen liittyviä teemoja. Arkista kyborgia niska-hartia-seudun vaivoineen ne kiinnostavat usein enemmän kuin potentiaalinen mahdollisuus kyberseksiin. Hype joutuukin inkisen kriittiseen pun-tariin loppupuolella kirjoitusta.

Tom Moring kirjoittaa perinteisemmästä identiteettityöskente-lystä, vähemmistökielten parantu-neista mahdollisuuksista omakieli-seen viestintään. Artikkelit selvittää konkreettisesti koko Euroopan kie-likarttaa sekä Pohjoismaissa vireillä olevia vähemmistökielisten viestintähankkeita.

SANNA KIVIMÄKI

Populaarit tunteet

Anu Koivunen, Susanna Paasonen & Mari Pajala (toim.)

POPULAARIN LUMO – MEDIAT JA ARKI.

Sarja A, Nro 46. Turun yliopisto: Taiteiden tutkimuksen laitos, mediatutkimus. 2000. 479 s.

Populaarin lumo on lähes 500-sivuinen, 23 artikkelia sisältävä jär-käle, joka on omistettu 50-vuotis-juhliiaan viettäneelle dosentti Veijo Hietalalle. Suurin osa kirjoittajista

tulee turkulaisen taiteen- ja me-diatutkimuksen piiristä, joskin muitakin on mahtunut mukaan. Aiheet vaihtelevat tyttöjen sar-jakirjoista euroviisujen kautta genreihin ja populaarin paikkaan akatemiassa. Sisältö on jaettu 8 osaan, joiden otsikoissa *populaarin* kanssa yhdistyvät *lajit, teknologiat, julkisuus, politiikat, tunne, nauru, näyttämöt ja tutkimus*.

Kokoelman mainiossa johdan-nossa Anu Koivunen, Susanna Paasonen ja Mari Pajala vetävät yhteen populaarikulttuurin tutki-muserinteitä. Brittitutkimuksen ja feministisen kritiikin ansioiden kertauksen lisäksi *Populaarin lumo* nostaa keskiöön populaarin kokemuksen sekä sen erittelyn ja käsitteellistämisen kysymykset. Richard Dyeria lainaten kysytään, mikä populaarissa kiehtoo, minkä-laiset nautinnot ovat sallittuja, ja miten politiikka ja kulttuuri ovat nautinnoissa läsnä.

Juhlakirjan kohde Veijo Hietala on itsekien osa populaarijulkisuutta – sen verran usein hänet on nähty kommentoimassa mitä erilaisempia medialmiöitä. Hietalan tulkin-noista jää yleensä mieleen muuta-ma juonne: nostalgisuus, myytti-syys ja suomalaisuus selittämässä mitä erilaisempia ilmiöitä.

Mielenkiintoisimmin Hietalan tulkintojen kanssa dialogiin aset-tuu kokoelmassa kaksi tekstiä. Kimmo Laine kommentoi kirjoitukseensa *Onko suomalaisia elokuvagenrejä olemassa?* ritualisti-sen genreteorian selitysvoimaa. Laine pohtii esimerkiksi sitä, min-käläisen tulkinnallisen ja populistis-en kehän muodostaa puhe *suomalaisesta tajunnasta*. Ja miksi *Häjäyillä* on myyttinen perusraken-ne, mutta *Ihanille naisille rannalla* ei löydy edes lajimääritelmiä?

Toinen Hietalan kanssa keskus-telija on Anu Koivunen, joka pur-kaa artikkelissaan *Takaisin kotiin?* nostalgiaselityksen lumoa ja on-gelmallisuutta. Nostalgiahan näyt-tää usein olevan sekä kriisin diag-noosi että lääke siihen, kuten Koi-vunen kirjoittaa. Koivunen ei tyydy latteisiin kansallisen identiteetin rakentamista tolkuttaviin selityk-siin, vaan pohtii Niskavuori-esi-merkin avulla monipuolisesti nos-talgian merkitystä modernisaatios-sa. Koivunen pitää nostalgiaa pa-

raatiesimerkinä kulttuurisesti ra-kentuneesta emootiasta: se viette-lee – usein television tai valkokan-kaan välityksellä – kaipaamaan asioita, joita emme ole koskaan kokeneet. Tai ainakin se houkutte-lee geneeristä mieslasta palaa-maan kotiin, äidin kahvipöytään tai äidin kohtuun.

Kiinnostavia populaarin tunnet-ta kartoittavia kirjoituksia mahtuu kokoelmaan moniakkin. Esimerkiksi Lea Rojola kirjoittaa lukemisen vimhasta ja liris Ruoho suomalai-sesta realismin halusta televisiokri-tiikissä. Susanna Paasonen pohtii, mitä arvoja ruumiillisuutta *Miss In-ternetissä* ja Tarja Laine kirjoittaa häpeän tunteesta *Ylpeydessä ja ennakkoluulossa*.

Parhaiten mielestäni kasassa pysyvät nimenomaan johdannossa luvutut tunteisiin keskittyvät kirjoitukset, vaikka muitakin kansion väliin mahtuu. Juhlakirjan luontee-seen kai tavallaan kuuluukin tie-tynlainen epätasaisuus. Kertoohan se siitä monenlaisesta ajattelusta, jota Hietalan kiinnostus populaari-kulttuuriin on osaltaan edistänyt.

SANNA KIVIMÄKI

Rakennettu ja minuuksia

Stuart Hall: IDENTITEETI

Tampere: Vastapaino 1999. 285 s.

Jamaikalaisyyntäistä Stuart Hallia voi vain ihailla tavasta, jolla hän pystyy yhdistämään oman elä-mänsä ja työnsä teoreetikona ja kansantajuisena pedagogina.

Identiteetti-kokoelman suo-mennetut tekstit toimivatkin jon-kinlaisena teoreetikon omana me-takertomuksena jatkaen monia ai-emmin suomennetun *Kulttuurin ja politiikan murroksia* -kokoelman teemoja. Uusin kokoelma on ai-heensa puolesta rajatumpi kuin edeltäjänsä, mikä myöskin näkyy kokoelman nimessä. Hall tulee nyt julkaistuissa artikkelikokoelmassa pohtineeksi sitä pitkään jatkunut-ta dilemmaa jonka kulttuurintutki-muksen alueella on synnyttänyt sosiaalisen ja psyykkisen subjekti-uden erottaminen.